

**Financováno
Evropskou unií**

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou pouze názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za ně nenesou odpovědnost.

Přepis podcastu

Téma: Mapování „Evropské cibule“ – Vrstvy integrace 2026

Ročník: Tercie

Blok 1

Pepa: Je to vlastně docela běžná situace. Člověk si pořídí předplatné na nějakou streamovací platformu, zaplatí si ten nejvyšší prémiový účet, no a pak přejede hranice a najednou zjistí, že polovina filmů prostě nefunguje, protože je v jiném regionu. A ono to zní divně, ale přesně takhle nějak funguje i uspořádání současné Evropy.

Jana: Jo, to je hrozně dobrý přirovnání hned na úvod. Já bych k tomu dodala, že z těch našich dnešních geografických materiálů vyplývá dost podobná věc. Ono se totiž často bere Evropa jako jeden velký jednolitý blok, kde pro všechny platí stejná pravidla, ale realita je spíš jako cibule s různými nezávislými vrstvami. Nebo ještě lépe – je to jako takový hodně specifický bufet.

Pepa: Počkat, jako bufet? U toho předplatného mi totiž přišlo, že je buď nějaký chudý základ, nebo si stát prostě připlatí za prémiový balíček. Takže jako euro a otevřené hranice navrch?

Jana: No právě, to je ten úplně nejčastější omyl. U předplatného je to většinou lineární – zpravidla člověk nemůže mít ty prémiové funkce bez základní verze. Jenže evropská integrace funguje spíš jako takové to à la carte menu, kde si státy vyzobávají nezávislé položky. Máme tu členství v Evropské unii, což jsou společné zákony a volný trh. Pak je tam Schengenský prostor, to znamená cestování bez hraničních kontrol. No a nakonec eurozóna, tedy placení společnou měnou.

Pepa: Jasně. A stát může mít jen jednu vrstvu nebo dvě nebo klidně úplně všechny a nejsou na sobě závislé. Tak jo, pojďme se mrknout na to, kdo má na tom pomyslném talíři naloženo úplně všechno, kdo dosáhl na tu absolutní integraci.

Jana: Těmhle státům se často říká takzvané evropské super-jádro a úplně dokonalým příkladem z běžného života je třeba Francie.

Pepa: Dobře, takže Francouzi jsou v Evropské unii. Přes hranice sousedních států projedou bez zastavení a všude se tam navíc platí eurem.

Jana: Přesně tak, zkrátka plný balíček. Ale co je v těch dnešních datech velká novinka, je fakt, že se do téhle elitní skupiny přidalo i Bulharsko.

Pepa: Fakt, páni, tak to je obrovská změna! Takže když člověk vyrazí autem na takovou tu tradiční letní cestu k Černému moři, tak už definitivně odpadá to nekonečné popojíždění v kolonách na celnicích.

Jana: Jo, no jasně. A odpadá i ta nutnost shánět bulharská leva. Prostě se plynule projede a na místě se rovnou platí eurem. Bulharsko si zkrátka na to plné menu sáhlo v celém rozsahu a ty tři vrstvy se tam teď kompletně překrývají.

Pepa: Zní to hrozně logicky a upřímně i dost pohodlně. Tak proč si ten stejný balíček neberou rovnou všechny evropské státy? Kde to vážně?

Jana: Tady nám do toho docela neústupně hází vidle historie a taky geografie. Vem si třeba takové Irsko – to je v Evropské unii a platí eurem.

Pepa: Takže by se dalo čekat, že budou mít i ty otevřené hranice.

Jana: No právě, jenže v Schengenu vůbec nejsou.

Pepa: Počkat, to v praxi znamená, že když letím do Dublinu, tak musím po přiletu stejně ukázat pas, i když jde o členský stát s eurem?

Jana: Ano, naprosto přesně, a důvod je čistě pragmatický. Irsko totiž sdílí ostrov se Severním Irskem, které ale patří Velké Británii, a Britové prostě nikdy v Schengenu nebyli.

Pepa: Aha, takže kdyby Irsko do Schengenu vstoupilo, musela by přímo uprostřed toho ostrova vyrůst nějaká tvrdá hranice.

Jana: Přesně na to narážím. Místo toho mají Irové s Briti vlastní historickou dohodu o volném pohybu, takže samotný Schengen musel jít stranou.

Pepa: Ty jo, tomu se dá rozumět, to je prostě geografická nutnost. Ale když se koukám do těch dnešních podkladů, tak na mě vyskakuje i naprosto opačný extrém – a to je Norsko.

Jana: Norsko je obrovsky zajímavý případ, ano.

Pepa: Přísné kontroly, ne?

Jana: Jenže kupodivu nejsou. Norsko sice jasně odmítlo ten politický klub unie, ale paradoxně součástí Schengenu je.

Pepa: Zadrž, jak může být nějaký stát v prostoru bez hranic, když ani není v unii? Sice jsi předtím říkala, že se ty položky dají kombinovat jako v bufetu, ale jaký to dává mechanismus zrovna tady?

Jana: Zase za to může historie. Severské státy totiž měly vlastní pasovou unii už dávno před vznikem Schengenu. Takže když se pak v 90. letech sousední Švédsko a Finsko rozhodly do Schengenu vstoupit, Norsko zkrátka nechtělo znovu stavět hraniční budky vůči svým historickým partnerům.

Pepa: Takže se prostě musel najít nějaký kompromis.

Jana: Přesně tak. Norsko se připojilo k prostoru bez hranic, zachovalo si svou politickou nezávislost a k tomu navíc i vlastní norskou korunu.

Pepa: Což tedy znamená, že hranicemi projede auto úplně plynule, ale na norské benzínce eura nikdo nevezme.

Jana: Jo, tam si s eurem neškrtněš. Je fascinující vidět, jak se z těch střípků vlastně skládá celý obraz. Zvlášť to krásně vynikne na každodenním životě tady ve střední Evropě, když se v tom pracovním listu podíváme na srovnání Česka a Slovenska.

Pepa: To je ukázkový případ. Obě země sdílejí obrovský kus historie, obě jsou v Unii i v Schengenu.

Jana: Ale úroveň té integrace se přesto o jednu vrstvu liší.

Pepa: Ten hlavní praktický rozdíl naskočí hned, jakmile si chce člověk za hranicemi koupit obyčejný kopeček zmrzliny. Zatímco v Bratislavě se už rovnou vytahují eura, u nás na české straně se pořád platí korunou. Slovensko se prostě ponořilo o jednu úroveň hlouběji.

Jana: Čímž se úplně jasně potvrzuje ta počáteční myšlenka, že Evropa opravdu není jeden nudný monolit, ale spíše velmi spleťtá a flexibilní síť různých dohod.

Pepa: Z toho vlastně plyne úplně skvělá mentální výzva pro všechny posluchače ze třídy. Je dost užitečné vzít si do ruky obyčejnou slepou mapu a zkusit tuhle bufetovou logiku aplikovat i na zbytek států v Evropě. Zjistit si, jakou barevnou kombinaci vrstev si konkrétní stát zvolil a co ho k tomu v historii vedlo.

Jana: To je výborný nápad, může o tom pak proběhnout skvělá diskuze. A u té debaty je možné jít ještě o krok dál, tak trochu za hranice současných map. Pokud dnešní Evropu definují právě tyhle tři vrstvy, tedy unie, Schengen a euro, zajímalo by mě, co bude tou čtvrtou vrstvou za dalších 10 let.

Pepa: Ty jo, to je dobrá otázka. Že by třeba společná evropská digitální měna...

Jana: ...nebo klidně jednotná evropská armáda. Ale ta úplně nejdůležitější otázka, která v těch materiálech vlastně vůbec není, zní, které státy by do téhle nové struktury naskočily s nadšením jako první a které by si naopak hned začaly domlouvat své tradiční výjimky.

Pepa: Ukazuje se zkrátka, že hranice na mapě se neustále vyvíjejí a nic není vytesáno do kamene. A to je myšlenka, kterou rozhodně stojí za to si nechat po dnešku chvíli projít hlavou.